

Naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald



SISUKORD

Sissejuhatus

1

Kübervägivald kui soolise
vägivalla vorm

1

Mis on naiste- ja tüdrukutevastane
kübervägivald?

1

Naiste- ja tüdrukutevastase
kübervägivalla vormide määratlemine

2

Andmete kättesaadavus
ja teadusuuringud

3

Õiguskaitseasutuste tegevus

4

Järeldused
ja soovitused

5

Järelmärkused

6

Sissejuhatus

Interneti üha suurem kättesaadavus, mobiiltelefoni teel edastatava teabe kiire levik ja sotsiaalmeedia ulatuslik kasutamine koos praeguse naiste- ja tüdrukutevastase vägivalda⁽¹⁾ pandeemiaga on muutnud sellise kübervägivalda suurenevaks üleilmseks probleemiks, millel võivad olla märkimisväärsed majanduslikud ja ühiskondlikud tagajärjed⁽²⁾.

Uuringust ilmneb,⁽³⁾ et üks naine kolmest kogeb oma elu jooksul mingis vormis vägivalda, ja hoolimata suhteliselt uuest ja levivast internetiühenduse kasutamise nähtusest on hinnangute järgi üks naine kümnest alates 15. eluaastast juba kogunud mingis vormis kübervägivalda⁽⁴⁾. Juurdepääs internetile on kiiresti muutumas vajaduseks, millest sõltub majanduslik heaolu,⁽⁵⁾ ja seda peetakse üha enam põhiliseks inimõiguseks;⁽⁶⁾ seetõttu on väga tähtis tagada, et digitaalne avalik ruum oleks turvaline ja pakuks võimalusi kõigile, ka naistele ja tüdrukutele.

Selleks et paremini mõista naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla olemust ja levimust, korraldas Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE) hiljuti teabeuringu, et leida olemasolevaid uurimistulemusi naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda eri vormide kohta ja neid analüüsida ning hinnata seda nähtust käsitlevate uuringu- ja haldusandmete kättesaadavust. Selle uuringu tulemused ja nende põhjal antud soovitusel on käesoleva dokumendi aluseks.

Kübervägivald kui soolise vägivalla vorm

Mis on naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald?

ELi tasandil ei ole naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda mõistet tänini täielikult välja kujundatud ega sellevastaseid õigusakte vastu võetud. Ei ole tehtud ka ühtegi sooliselt eristatud kogu ELi hõlmavat uuringut naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda levimuse ja kahjude kohta ning ELi liikmesriikides on riikliku tasandi uuringuid vähe. Tehtud uuringud osutavad aga sellele, et naised langevad meeste- ja võrreldes ebaproportsionaalselt rohkem teatud vormis kübervägivalduse ohvriks. Näiteks ilmnis Saksamaal tehtud uuringust enam kui 9000 internetikasutaja kohta vanuses 10–50, et naised langesid märksa suurema tõenäosusega veebipõhise seksuaalse kiusamise ja küberahistamise ohvriks kui mehed, ning et seda liiki vägivalla mõju oli ohvrite jaoks traumeerivam⁽⁷⁾.

Seda järeldust kinnitab Ameerika Ühendriikides Pew uurimiskeskuses 2014. aastal tehtud uuring,⁽⁸⁾ milles leiti, et kuigi mehed tõenäoliselt kogevad suhteliselt „leebes“ vormis küberahistamist (nagu sõimamine ja kiusamine) veidi rohkem, kogevad naised (eelkõige noored naised vanuses 18–24) ebaproportsionaalselt rohkem raskest vormis küberahistamist, nimelt küberahistamist ja veebipõhist seksuaalset ahistamist.

Nende uuringute tulemusi toetavad edasised uuringud, millest ilmneb, et sugu arvestamata on kübervägivalda uurimine piiratud; olemasolevad tõendid viitavad sellele, et naised ja mehed kogevad vägivalda ja sellest tulenevat kahju erinevalt⁽⁹⁾.

Ekspertid hoiatavad ka naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda mõiste määratlemise eest reaalelu vägivallast täiesti eraldi seisva nähtusena, kuigi tegelikult on seda asjakohasem vaadelda veebivälise vägivalla jätkuna. Näiteks järgib küberahistamine partneri või ekspartneri poolt samu mustreid nagu veebivälise ahistamine ning on seetõttu perevägivald,⁽¹⁰⁾ mida tehnika pelgalt lihtsustab⁽¹¹⁾. Tõendid kinnitavad seda seost: ühes Ühendkuningriigis tehtud küberahistamise uuringus leiti, et enam kui pooltel juhtudel (54%) toimus esmakohtumine reaalelus⁽¹²⁾.

Peale selle näitavad Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) 2014. aasta uuringu tulemused, et 77% küberahistamise ohvriks langenud naistest⁽¹³⁾ on kogunud oma lähisuhtepartneri

poolt ka vähemalt ühes vormis seksuaalset ja/või kehalist vägivalda; seitse naist kümnest (70%), kes on kogenud küberahistamist,⁽¹⁴⁾ on kogenud oma lähisuhtepartneri poolt ka vähemalt ühes vormis kehalist ja/või seksuaalset vägivalda⁽¹⁵⁾.

Naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormide määramine

Naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald esineb mitmes vormis, see hõlmab muu hulgas küberahistamist, mittekokkuleppelist pornograafiat (nn kättemaksuporno), soopõhiseid solvanguid ja kiusamist, libuks sõimamist, pealesunnitud pornograafiat, seksuaalset väljapressimist, vägistamis- ja tapmisähvardusi, pahatahtlikku veebimaterjalide otsimist ja avaldamist ning inimkaubandust elektrooniliste vahenditega⁽¹⁶⁾.

Käesolevas dokumendis keskendub Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut esmajärjekorras sellistele naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormidele, mis on kõige tihedamalt seotud perevägivaldaga. Selle põhjuseks on meie olemasolevad teadmised perevägivalda ranga mõju kohta ohvritele. Nende vormide hulka kuuluvad küberahistamine, küberkiusamine ja mittekokkuleppeline pornograafia.

Nagu veebivälises maailmas kogetud perevägivald, võib ka naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald avalduda eri kujul, sh seksuaalse, psühholoogilise ja – nagu näitavad viimase aja suundumused – üha leviva majandusliku vägivaldana, mille puhul kahjustatakse veebis avaldatava teabega ohvri praegust või tulevast tööalast seisundit. Alahinnata ei tohiks ka võimalust, et küberruumis ilmnev vägivald avaldub füüsilisel kujul. Selle mõju paremaks mõistmiseks on siiski vaja teha naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda ohvrite kogemuste kohta edasisi uuringuid.

ELi tasandil ei ole nende naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormide määratlustes kokku lepitud; seetõttu põhinevad alljärgnevad selgitused kirjanduse ülevaatel.

Küberahistamine

Küberahistamine toimub e-posti, tekstisõnumite (või võrgusõnumite) või interneti kaudu. Ahistamine hõlmab korduvaid intsidente, mis võivad, kuid ei pruugi olla üksikult võttes kahjutud teod, kuid üheskoos õõnestavad need ohvri turvatunnet ja tekitavad ärevust, hirmu või muret.

Sellised teod võivad olla järgmised:

- solvavate või ähvardavate e-kirjade, tekstisõnumite (SMS) või kiirsõnumite saatmine;
- adressaadi kohta solvavate kommentaaride postitamine internetis;
- adressaadi intiimsete fotode või videote jagamine internetis või mobiiltelefoni teel.

Küberahistamisena käsitamiseks peavad need teod olema korduvad ja neid peab tegema üks ja sama isik.

Küberkiusamine

Küberkiusamine võib esineda eri kujul, kuid käesoleva dokumendi tähenduses võib see hõlmata järgmist:

- soovimatud seksuaalse sisuga e-kirjad, tekstisõnumid (või võrgusõnumid);
- sobimatud või solvavad pöördumised suhtlusvõrgustikus või interneti jututubades;
- füüsilise ja/või seksuaalse vägivaldaga ähvardamine e-posti, tekstisõnumite (või võrgusõnumite) teel;
- vihakõne, mis tähendab keelekasutust, millega muustatakse, solvatakse või ähvardatakse üksikisikut tema identiteedi (soo) ja muude omaduste alusel (nagu seksuaalne sättumus või puue) või muudetakse ta nende märklauaks.

Mittekokkuleppeline pornograafia

Mittekokkuleppeline pornograafia, mida nimetatakse ka küberärakasutamiseks või nn kättemaksupornoks, hõlmab seksuaalse sisuga fotode või videote internetis levitamist ilma kujutistel oleva isiku nõusolekuta. Selle teo toimepanijaks on sageli ekspartner, kes on saanud pildid või videod eelnenud suhte jooksul ja kelle eesmärk on kättemaksuks suhte lõpetamise eest ohvrit avalikult häbistada ja alandada. Teo toimepanijaiks ei ole siiski tingimata partnerid või ekspartnerid ja mitte alati ei ole motiiviks kättemaks. Fotod või videod võidakse saada ka ohvri arvutisse, sotsiaalmeedia kontodele või telefoni häkkimise teel ning selle eesmärk võib olla tekitada tegeliku kahju sihtmärgi päriselus (näiteks saavutada tema vallandamine töölt).

Viimastel aastatel on ELi liikmesriikides ja USAs tulnud avalikuks palju mittekokkuleppelise pornograafia naisohvrite juhtumeid; mitu ohvrit sooritasid selle tagajärjel enesetapu⁽¹⁷⁾. Uuringud näitavad, et kuni 90% kättemaksuporno ohvritest on naised⁽¹⁸⁾ ja et selliste juhtumite arv aina suureneb⁽¹⁹⁾. Üha suureneb ka selliste veebisaitide arv, mis on mõeldud kättemaksuporno jagamiseks ja kus kasutajad saavad avaldada kujutisi koos selliste isikuandmetega nagu ohvri aadress, tööandja ja lingid internetiprofiilidele⁽²⁰⁾.

Veel üks täiendav ja ohvrite jaoks samavõrra laastava mõjuga suundumus on seksuaalse vägivalda ja vägistamise juhtude otseülekanded sotsiaalmeedias. 2017. aastal on aset leidnud juba kaks suurt tähelepanu pälvinud juhtumit: üks Rootsis ja teine USAs, kus ohvrite vägistamine voogedastati veebi funktsiooni Facebook Live abil⁽²¹⁾.

Andmete kättesaadavus ja teadusuuringud

ELis on naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda kohta vähe andmeid ja seetõttu on naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda ohvrite tegeliku osakaalu ning kahju levimuse kohta väga vähe teada. Parim ELi tasandil kättesaadav teave pärineb Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) naistevastast vägivalda käsitlevast Euroopa uuringust (2014), mis sisaldas küsimusi küberahistamise⁽²²⁾ ja küberkiusamise kohta⁽²³⁾. Et see uuring oli aga kogu ELis esimene nende naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormide kohta andmete kogumiseks tehtud uuring, puuduvad vahendid, mille abil jälgida selle nähtuse arengut ja ohvrite arvu muutumist ajas.

Kui üks uuring (2008, Taani) välja arvata, ei õnnestunud liikmesriikide tasandil kindlaks teha ühtegi riigisisest esinduslikku uuringut naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda levimuse kohta⁽²⁴⁾.

Arvestades, et enamikus liikmesriikides ei ole naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormid kriminaliseeritud, on politsei või kohtuasutuste andmed selle nähtuse kohta napid. Liikmesriikides, kus naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald on kriminaliseeritud, ei ole kogutud andmeid jaotatud ohvrite ja toimepanijate soo ning nendevahelise suhte alusel, mis piirab andmete kasutatavust⁽²⁵⁾. Selline andmete puudus takistab kübervägivalda soolise analüüsi tegemist ning naiste- ja tüdrukutevastase küber- ja veebivälise vägivalda võrdlemist.

Peale eespool nimetatud puudustega tegelemise on vaja teha rohkem uuringuid järgmistes valdkondades.

1. Internetireklaamide või postituste kasutamine naiste meelitamiseks potentsiaalselt ohtlikesse olukordadesse (nn värbamine).
2. Naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda ohvrite kogitud kahju suuruse ja nende elule avalduva mõju hindamine.
3. Politsei ja kohtuasutuste naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vastase tegevuse head tavad, sealhulgas ohvrite vaatenurgast.
4. Riskitegurite ja riskihindamise menetluste kindlakstegemine ja analüüs, et hoida ära kahju ja uuesti ohvriks langemist.

Õiguskaitse- asutuste tegevus

Mitu liikmesriiki on hiljuti vastu võtnud õigusaktid naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla kohta. Näiteks Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Saksamaa ja Malta võtsid vastu kättemaksupornot kriminaliseerivad õigusnormid ning vastav poliitika on praegu arutlusel Iirimaa ja Sloveenias. Kuigi see on samm õiges suunas, näitavad uuringud, et ELis praegu rakendatavad õiguslikud ja poliitilised meetodid ei arvesta piisavalt seksuaalse sisuga kujutiste naiste ahistamise, sundimise või neilt väljapressimise eesmärgil kasutamisest tulenevat sotsiaalset ja psühholoogilist kahju⁽²⁶⁾.

Peale selle ilmneb uuringutest, et kriminaalõigussektori meetmed naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla ohvrite kaitsmiseks on ebapiisavad. Näiteks teatati Ühendkuningriigis esimese kuue kuu jooksul pärast kättemaksuporno kriminaliseerimist 1160st kättemaksuporno juhtumist, millest 61% puhul ei võetud väidetava toimepanija suhtes mingeid edasisi meetmeid⁽²⁷⁾.

2013. aastal võttis naistevastase vägivalla lõpetamise koalitsioon (End Violence against Women Coalition, EVAW) veebivägivalla ja -kiusamise vastaste õiguskaitselahendite ja selle eest vastutusele võtmise teemalise ümarlauarutelu kokku, avaldades muret selle pärast, et kriminaalõigusasutused valivad internetis toime pandud vägivalla suhtes veebivälise vägivallaga võrreldes teistsuguse, vähem tõhusa tegutsemisviisi. Mitu arutelul osalejat oli ise kogenud internetis toime pandud kuriteost teatamisel „politsei täiesti ebapiisavat tegevust“⁽²⁸⁾.

Uuringud kinnitavad neid kartusi, tuues esile naiste pettumuse politseis, kes kaldub käsutama igat üksikut veebisuhtlusakti eraldiseisva teona, selle asemel et võtta arvesse kuritarvituse kumulatiivset mõju⁽²⁹⁾. See kajastab suuremat muret kriminaalõigussüsteemi reaktsiooni pärast naiste- ja tüdrukutevastasele vägivallale üldiselt (ja eelkõige perevägivallale). Lisaks püsivad kannatanut süüdlaseks pidavad hoiakud, eriti kättemaksuporno puhul, mis näitab mittemõistmist ja teadmatust. Seda süvendab asjaolu, et (vastavalt USAs 2014. aastal tehtud uuringule) enam kui pooled ahistamise ja küberahistamise ohvritest ei pidanud üleelatud kuriteoks⁽³⁰⁾.

Selline ebapiisav kriminaalõiguslik reaktsioon tuleneb osaliselt naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla väärast jaotamisest veebi- ja veebiväliseks vägivallaks, mille tulemusena politsei alahindab ja vähendab naiste- ja tüdrukutevastasest kübervägivallast tulenevat kahju ning käsitab ohvrite kogemusi aja jooksul ilmnevate käitumismustrite asemel „insidentidena“.

Nendest leidudest ilmneb vajadus töötada välja tulemuslikud poliitilised sekkumismeetmed nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil, muu hulgas politsei- ja kohtuvaldkonna töötajate koolitus naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla alal ning teadlikkuse suurendamise kampaaniad.

Head tavad

Õigusaktid

Ühendkuningriigis muudeti 2015. aasta aprillis privaatsete seksuaalse sisuga fotode või videote jagamine ilma asjaomase isiku nõusolekuta ja eesmärgiga põhjustada kannatusi neile, keda seal kujutatakse, kriminaalkuriteoks, mille eest karistatakse kuni kaheaastase vangistusega⁽³¹⁾. 2016. aasta septembris teatati, et alates seaduse jõustumisest on süüdistus esitatud enam kui 200 isikule⁽³²⁾.

Samal ajal võttis Prantsusmaa 2016. aastal vastu digitaalse vabariigi seaduse, millega kehtestati kättemaksuporno eest süüdi mõistetutele karmimad karistused. Uue õigusakti kohaselt karistatakse süüteo toimepanijaid kaheaastase vabadusekaotuse või 60 000 euro suuruse trahviga⁽³³⁾.

Samalaadsed õigusnormid kehtestas Saksamaa kohus, kes otsustas 2014. aastal, et ekspartneri intiimsete fotode säilitamine pärast seda, kui ekspartner on nõudnud nende kustutamist, on ebaseaduslik⁽³⁴⁾.

Teadusuuringud ja sekkumine

2009. aastal asutas Ühendkuningriik riikliku küberahistamise uuringute keskuse (National Centre for Cyber-stalking Research, NCCR),⁽³⁵⁾ mille eesmärk on uurida ja analüüsida naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla levimust, motiive, mõju ja riske. 2011. aastal avaldas keskus küberahistamise levimust, iseloomu ja mõju käsitleva uuringu⁽³⁶⁾ tulemused ning teeb praegu uuringut kättemaksuporno mõju ja levimuse kohta. Seejärel loodi 2015. aastal kättemaksuporno ohvrite abitelefoni, millele tehti esimese kuue kuu jooksul peaaegu 2000 kõnet⁽³⁷⁾.

2017. aasta juulis algatab Sloveenia projekti CYBERVAW, mille eesmärk on töötada välja teadlikkuse suurendamise ja harridustegevused, mis levitavad selget sõnumit täisleppimatuse kohta naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivallaga, kesken- dades eelkõige soolise kübervägivalla ja -kiusamise kui üht liiki naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla ennetamisele⁽³⁸⁾.

Järeldused ja soovitused

Kokkuvõttes ei saa praeguse ELi tasandi uuringute ja andmete puudumise tõttu adekvaatselt hinnata naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla levimust või mõju ELis. Kuhjuvad tõendid aga näitavad, et tegemist on üha enam leviva nähtusega, mis mõjutab ennekõike naisi ja tüdrukuid, avaldades ränka mõju ohvrite elule. Selleks et paremini kindlaks teha naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla levimust, riskitegureid ja tõhusaid vägivallavastaseid poliitilisi meetmeid, peaks esmatähtis olema sellist liiki tegude hindamisvahendite väljatöötamine.

Alljärgnevad soovitused on kooskõlas inimõiguste rahvusvahelise õigusraamistikuga, sealhulgas Istanbuli konventsiooniga, ja põhinevad teema kohta avaldatud materjalide ja olemasolevate tõendite läbivaatamisel. Nende lõppeesmärk on toetada ELi liikmesriike, et parandada institutsioonilisi naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla vastaseid meetmeid, et kaitsta naisi nii veebis kui ka väljaspool veebi.

1. Poliitiliste meetmete väljatöötamisel tuleks tunnistada asjaolu, et naiste- ja tüdrukutevastane kübervägivald on üks naistevastase vägivalla vorm. Naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla tõkestamise strateegiate puhul tuleb võtta arvesse ka nende naiste arvamusi, kes on selle nähtuse ohvrid.
2. Lähitulevikus tuleks ajakohastada rände ja siseasjade peadirektoraadi veebisaidil esitatud küberkuritegevuse mõiste määratlusi, et hõlmata naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla eri vormid, või need peaksid vähemalt sisaldama misogüüniat ehk naistevihkamist selle määratluse kolmandas osas⁽³⁹⁾.
3. EL peaks seadma eesmärgiks leppida kokku naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla vormide mõistete määratlustes ja lisama need vägivalla vormid ELi õigusaktidesse, tagamaks, et naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla ohvritel liikmesriikides on juurdepääs õigusemõistmisele ja spetsiaalsetele tugiteenustele.
4. Prioriteediks peaks olema täiustada ELi tasandil sooliselt eristatud andmeid naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla ennetamise ja kahjude kohta ning töötada välja näitajad, millega hinnata sekkumismeetmete tulemuslikkust.
5. Ükski selle nähtusega võitlemise meetod ei tohi keelata naistele ja tüdrukutele nende kohta suuremas avalikus ruumis, mille internetiühendus neile annab. Tulevane kogu ELi hõlmav soolise vägivalla uuring peaks sisaldama küsimust, kas naised on vältinud internetis saite naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla hirmus.
6. Tarvis on ohvrite vaatenurgal põhinevat kvantitatiivset ja kvalitatiivset uuringut, milles uuritakse süsteemi reageeringuid.
7. Politsei küberkuritegevusevastasesse tegevusse tuleks lisada naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla alane soolisest aspektist lähtuv koolitus.
8. Tarvis on teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, mis harivad naisi ja tüdrukuid naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalla, nende seaduslike õiguste ja kättesaadavate tugiteenuste valdkonnas.
9. Välja tuleks töötada ennetusmeetmed, mis hõlmavad IKT-sektorit, sealhulgas enesereguleerimise standardite vastuvõtmist, et vältida kahjulike sooliste stereotüüpide kujunemist ja naisi alandavate piltide või selliste kujutiste levimist, mis seostavad seksi vägivallaga.
10. ELi tasandi institutsioonide ja asutuste seisukohast on tähtis võidelda küberkuritegevusega, et tõkestada küberkuritegevuse soopõhiseid vorme; eelkõige naiste ja tüdrukute meelitamist või värbamist sellistesse ohtlikesse olukordadesse nagu inimkaubandus.

Järeldused

- (¹) Euroopa Nõukogu on määratlenud naistevastase vägivalda mõiste kui naiste inimõiguste rikkumise ning naiste diskrimineerimise vormi, mis hõlmab kõiki soolise vägivalda tegusid, mis tekitavad või võivad tekitada naisele füüsilisi, seksuaalseid, psühholoogilisi või majanduslikke kahjusid või kannatusi, sealhulgas selliste tegudega ähvardamist, sundimist või omavolilist vabadusest ilmajätmist ükskõik kas avalikus või eraelus (<https://rm.coe.int/168008482e>)
- (²) ÜRO digitaalse arengu lairibaühenduse komisjon (2015). *Cyber Violence Against Women and Girls: A WorldWide Wake-Up Call*. Kättesaadav veebiaadressil http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf?vs=4259
- (³) Maailma Terviseorganisatsioon, reproduktiivtervise ja uuringute osakond, Londoni hügieeni ja troopilise meditsiini kool, Lõuna-Aafrika meditsiiniuuringute nõukogu (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*, lk 2. Kättesaadav veebiaadressil <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en/>.
- (⁴) Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (2014). *Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring. Põhitulemuste aruanne*. Luxembourg, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, lk 104. Kättesaadav veebiaadressil <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>
- (⁵) Kestliku arengu eesmärkide 9. eesmärk on tagada üldine ja taskukohase hinnaga juurdepääs internetile, tunnistades selle arengupotentsiaali (vt <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg9> ja <https://www.one.org/us/2015/09/26/the-connectivity-declaration-demanding-internet-access-for-all-and-implementation-of-the-global-goals/>).
- (⁶) ÜRO Inimõiguste Nõukogu (2016). Mittesiduv resolutsioon. Artikkel 32: *inimõiguste edendamise, kaitse ja teostamise internetis*. Kättesaadav veebiaadressil https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf.
- (⁷) Staude-Müller, F., Hansen, B., Voss, M. (2012). How stressful is online victimization? Effects of victim's personality and properties of the incident. *European Journal of Developmental Psychology*, 9. kd (nr 2). Kättesaadav veebiaadressil <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1740562.2011.643170>
- (⁸) Pew uurimiskeskus (2014). *Online Harassment*. Kättesaadav veebiaadressil <http://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>.
- (⁹) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011). *Cyberstalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey*. Bedfordshire'i ülikool. Kättesaadav veebiaadressil https://www.beds.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0003/83109/ECHO_Pilot_Final.pdf.
- (¹⁰) Perevägivalda mõiste on määratletud kui ründava ja sundiva käitumise muster, sealhulgas füüsilised, seksuaalsed ja psühholoogilised teod, samuti majanduslik sund, mida täiskasvanud ja noorukid võivad kasutada oma lähisuhtepartnerite vastu ilma nende nõusolekuta. Sellest tuleneva häbi-, hirmu- ja abitusetunde tõttu on sellest teatamise määr madal ja seega on suhteliselt vähe ka süüdimõistmisi. Suurema osa perevägivalda juhtumitest panevad toime mehed oma naispartnerite suhtes (<http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1265>).
- (¹¹) Burney, E. (2009). *Making People Behave: Anti-Social Behaviour. Politics and Policy*. Routledge.
Ja Chakraborti, N. ja Garland, J. (2009). *Hate Crime: Impact, Causes and Responses*. 2. väljaanne. London: Sage Publications Ltd.
- (¹²) Paljudes uuringutes, nende hulgas Pathé ja Mullen'i omas (1997), rõhutatakse, et naised kogevad küberahistamist traumeerivamana kui mehed. (Pathé, M. ja Mullen, P. E. (1997). The impact of stalkers on their victims. [Kokkuvõte]. *British Journal of Psychiatry*, jaanuar 1997, 170. kd (nr 1), lk 12–17. Kättesaadav veebiaadressil <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9068768#>).
- (¹³) 11% naistest on saanud soovimatuid ja solvavaid ühemõtteliselt seksuaalse sisuga e-kirju või lühisõnumeid või sobimatuid ja solvavaid pöördumisi suhtlusvõrkudes (FRA (2014). *Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring*. Põhitulemuste aruanne, lk 29 ja 95. Kättesaadav veebiaadressil <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).
- (¹⁴) ELis on 5% naistest kogenud alates 15. eluaastast üht või mitut liiki küberahistamist (FRA, 2014: 87). Küberahistamine hõlmab sel juhul ahistamist e-posti, tekstisõnumite või interneti teel.
- (¹⁵) EIGE statistiline analüüs. 1044 naist on kannatanud üht või mitut liiki küberahistamise all ning 727 neist on kogenud oma lähisuhtepartneri poolt vähemalt üht või mitut liiki füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda. Mis puudutab küberkiusamist, siis on 677 naisest, kes väitsid end olevat kannatanud vähemalt üht liiki kolmest küberkiusamisena määratletud vägivalda all, 518 (77%)

kogenud oma lähisuhtepartneri poolt vähemalt üht liiki füüsilist ja/või seksuaalset vägivalda.

(16) ELi tasandil puuduvad kokkulepitud määratlused. Selgitused kõigi naiste- ja tüdrukutevastase kübervägivalda vormide kohta on siin: <http://wmcspeechproject.com/online-abuse-101/>.

(17) Näited:

- Itaalia naine Tiziana Cantone sooritas 2016. aastal pärast kättemaksuporno avaldamist enesetapu. Enne seda oli ta töölt vallandatud: <http://www.bbc.com/news/world-europe-37377286>;
- 15-aastane Amanda Todd Kanadast sooritas 2012. aastal enesetapu pärast seda, kui üks mees levitas internetis ilma tema nõusolekuta pilte temast: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/19960162/amanda-todd-memorial-for-teenage-cyberbullying-victim>;
- 17-aastane Julia Rebecca Piauist Brasiiliast võttis 2013. aastal endalt elu pärast seda, kui tema ja tema partneri seksuaalse sisuga graafilised kujutised avaldati ilma tema nõusolekuta internetis: <https://www.bustle.com/articles/9485-revenge-porn-legislation-called-for-in-brazil-following-17-year-olds-suicide>.

(18) Vastavalt kodanike küberõiguste algatuse 2015. aasta uuringule: <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2014/12/RPStatistics.pdf> (NB! Selles uuringus kasutati 1606 vastajaga mugavusvalimit).

(19) Vt <https://www.theguardian.com/technology/2015/jul/15/revenge-porn-cases-increase-police-figures-reveal>.

(20) Kui üks domeen suletakse, ei ole haruldane, kui leitakse mitu duplikaati. Kõige ilmekam näide interneti kättemaksuporno kohta on veebisait Is Anyone Up.com, mis sai mingil hetkel 350 000 päringutabamust päevas ja innustas pärast veebist eemaldamist 2012. aastal looma hulga samalaadsete nimedega nn *spin-off*-saite: <https://www.theguardian.com/culture/us-news-blog/2012/dec/06/hunter-moore-isanyoneup-revenge-porn-website>.

(21) <http://www.bbc.com/news/world-europe-38717186> ja <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/chicago-teenager-gang-rape-facebook-live-video-dozens-watched-a7642866.html>.

(22) Küberahistamine – ahistamine e-kirjade, tekstisõnumite või interneti teel – mõjutab eelkõige noori naisi. ELi 28 liikmesriigis on 4% kõigist 18–29-aastastest naistest ehk 1,5 miljonit kogenud küsitlusele eelnenud 12 kuu jooksul küberahistamist võrreldes 0,3% 60-aastaste või vanemate naistega. (FRA (2014). *Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring*. Põhitulemuste aruanne. Kättesaadav

veebiaadressil <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).

(23) Seksuaalne ahistamine: mitteverbaalsed vormid, sealhulgas küberkiusamine; 11% naistest on saanud soovimatuid ja solvavaid ühemõtteliselt seksuaalse sisuga e-kirju või lühisõnumeid või solvavaid ja sobimatuid pöördumisi suhtlusvõrkudes (viidatakse kogemustele alates 15. eluaastast). (FRA (2014). *Naistevastane vägivald: kogu Euroopa Liitu hõlmav uuring*. Põhitulemuste aruanne. Kättesaadav veebiaadressil <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).

(24) K. Helweg-Larsen, N. Schütt ja H. B. Larsen (2012). Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: results from a 2008 nationwide Danish youth survey. *Acta Paediatrica*, 101. kd (nr 5), lk 533–539.

(25) Näiteks Inglismaa ja Wales, kes kriminaliseerisid kättemaksuporno 2014. aastal. BBC uuris 2015. aasta aprillist kuni detsembrini 31st Inglismaa ja Walesi politseijaoskonnast saadud teabepäringute vabadust, kuid enamikul juhtudel ei registreerita just ohvri sugu ja suhet toimepanijaga, mis piirab andmete kasutatavust: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T-6bqWcss4J-Ku7L9LV11VLy-z8FeYPUP42ZW-SNe3Gmw/edit#gid=2041719221>.

(26) Henry, N. ja Powell, A. (2015). Beyond the 'sext': Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 48. kd (nr 1), lk 105.

(27) <http://www.bbc.com/news/uk-37278264>.

(28) EAW (2013). *New Technology: Same Old Problems. Report of a roundtable on social media and violence against women and girls*. Kättesaadav veebiaadressil <http://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/wp-content/uploads/Report-New-Technology-Same-Old-Problems.pdf>, lk 5.

(29) Vt järelmärkus 11.

(30) Nobles, M. R., Reyns, B. W., Fox, K. A. ja Fisher, B. S. (2014). Protection against pursuit: A conceptual and empirical comparison of cyberstalking and stalking victimization among a national sample. *Justice Quarterly*, 31. kd (nr 6), lk 53–65.

(31) Riigiprokuratuuri suunised privaatsete seksuaalse sisuga fotode ja filmide avalikustamise kuriteos süüdistamise kohta. Kättesaadav veebiaadressil <http://www.cps.gov.uk/legal/p-to-r/>.

- (³²) Riigiprokuratuur (2016). *Violence against women and girls: Crime report 2015–16*, lk 11. Kättesaadav veebiaadressil http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_vawg_report_2016.pdf
- (³³) <https://www.transatlantic-lawyer.com/2016/09/france-the-new-digital-law-is-adopted/>
- (³⁴) <https://www.theguardian.com/technology/2014/may/22/revenge-porn-victims-boost-german-court-ruling>.
- (³⁵) <https://www.beds.ac.uk/research-ref/irac/nccr>
- (³⁶) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011). *Cyberstalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey*. Bedfordshire'i ülikool. Kättesaadav veebiaadressil https://www.beds.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0003/83109/ECHO_Pilot_Final.pdf.
- (³⁷) Ühendkuningriigi valitsuse pressiteade (2015). Kättesaadav veebiaadressil <https://www.gov.uk/government/news/hundreds-of-victims-of-revenge-porn-seek-support-from-helpline>.
- (³⁸) Inimõiguste ülemkomissari büroo aruanne viiude kohta, kuidas ületada sooline digitaalne lõhe inimõiguste vaatepunktist – Sloveenia vastus. Kättesaadav veebiaadressil <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/SLOVENIA.docx>.
- (³⁹) https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/cybercrime_en



Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE) on ELi soolise võrdõiguslikkuse alaste teadmiste keskus. EIGE toetab poliitikakujundajaid ja kõiki asjaomaseid asutusi nende püüdlustes muuta naiste ja meeste võrdõiguslikkus kõikide eurooplaste jaoks tegelikkuseks, pakkudes neile eriteadmisi ning võrreldavaid ja usaldusväärseid andmeid soolise võrdõiguslikkuse kohta Euroopas.

© Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut, 2017.
Paljudamine on lubatud allikale viitamisel.



ISBN 978-92-9470-212-8

doi:10.2839/573769